

GYÖRGY PÉTER

Előszó

A jelen kötet címe nem pusztán talányos vagy szellemes, hanem mindezekon túl: lényegi, mert valóban a megformált beszéd és az elfojtott hang közti dichotómia a reprezentáció politikai esztétikájának alapkérdése. Ama bizonyos legendás, *tour de force* Charles Taylor-esszé az elismerés politikájáról annak a reménynek volt és maradt máig remek megfogalmazása, minek megfelelően egy napon az elismerés, az elismertetés, tehát a reprezentáció identitáspolitikája: valósággá lesz.

Mennyiben kényszeríti rá a beszélőt a hatalom, hogy mást mondjon, mint amit mormol? Nem pusztán a gondolat és beszéd közti filozófiai különbségről van szó, hanem a beszéddé nem lett hangokról, a beszéd előtti mormolásról, az elfojtódni kényszerült hangok mibenlétéről, jelentéséről. Az elfojtott hang voltunk-e, vagy a szó, amit kimondtunk? Miként voltunk, s voltunk-e önmagunk? Miért szakít mindannyiunkat ketté a valósággá vált közömbös, objektív külvilág? A reprezentáció soha nem önreprezentáció: a politika tesz minket azzá, amivé leszünk, akaratunk ellenére. A reprezentáció, önmagunk újratereztése nem a szabad akarat, hanem a kiszolgáltatottság, ha tetszik az objektiváció élethosszon át visszatérő kérdése. Egyikünk sem az, ami lenni szeretne, aminek látszani óhajt, amit hinne magáról, mindannyian a reprezentáció tárgyai és alanyai vagyunk egyszerre, amit az egyik oldalon elszenvedünk, azt magunk is megtesszük a másik oldalon. Nem olyan egyszerű ám mindez. A korai burleszke filmek visszatérő hőse, a lelocsolt locsoló, a reprezentáció elbeszélésének példája: egyikünk sincs hatalomban, és valamiképpen mind abban vagyunk.

De tényleg így van-e? Tényleg egyenletesen oszlik-e el a kiszolgáltatottság és a mások megítélésének hatalma? Tudjuk, hogy nem. Hallasd a hangod, ezt éppoly egyszerű ajánlani, mint bonyolult kivívni. És ott van még valami a politika mögött.

„Ornare volo et ornari volo.
Lucerna sum tibi, ille qui me vides.
Janua sum tibi, quicunque me pulsas.
Qui vides quod ago, tace opera mea.

Ékesíteni vágyom és ékeskedni vágyom.
Lámpád vagyok, ha látsz engem.
Ajtód vagyok, ha zörgetsz rajtam.
Ki látod, mit teszek, hallgasd el a munkám.”

(Weöres Sándor: *Egy apokrif János-evangéliumból*)

Mert van valami, ha minden igaz, túl a hatalmon, reprezentáción, kiszolgáltatottságon és uralmon: az a rejtelmes és kiismerhetetlen dolog, amit önzetlenségnek és munkának neveznek. S tán van a kettő között némi átjárás, összefüggés, némi csend. Végül mindannyian ugyanazt tanuljuk meg, magunkról, egymástól, egymásról, a felelős én mibenlétét, a hajdan érvényes munkaérték elmélet lényegét: a befektetett munkánk lenne az ár alapja. Az elhallgatás hát a válasz, a példa csendje a megoldás: a kikényszerített beszéd és a magányos mormolás között.